Suomen porosaamelaiset ry
pj Pekka Aikio
Kuusikiekeröntie 158
99690 VUOTSO

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle 13.12.2018
klo 10:00 / HE 263/2018 vp

Asia HE:stä laiksi riistavahinkolain muuttamisesta HE 263/2018 vp

Suomen porosaamelaiset ry lausuu Maa- ja metsätalousvaliokunnalle lakiesityksen johdosta kunnioittavasti seuraavaa:

Vahinkojen korvaaminen: Lähtökohtaisesti HE:s kohtelee poronhoitajia eriarvoisesti muihin vahingon kärsijiin nähden suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisessa (9 §) . Esitys rajaa poronhoitoalueen sisällä pois alueita, joissa vahinkoa ei korvattaisi lainkaan sekä asettaa kohtuuttomia vaatimuksia vahinkopaikan merkitsemisessä maastossa.

HE:n tavoitteena on edistää vahingonkärsijöiden tasapuolista kohtelua tilanteessa, jossa vahinkojen korvaamiseen osoitetut määrärahat eivät riitä korvauksien täysimääräiseen suorittamiseen. Viljelys-, eläin- ja irtaimistovahingot, mukaan lukien koira- ja mehiläisvahingot, korvattaisiin jatkossa täysimääräisinä kuten henkilövahingot.
Sensijaan suurpetojen aiheuttamat porovahingot korvattaisiin edelleen talousarvion rajoissa. Lisäksi ehdotetaan poikkeuksellisen suuresta porovahingosta maksettavaa erityistä korvausta koskevaa sääntelyä kumottavaksi. Tämä merkitsee sitä, että poronhoitajia kohdellaan vahinkojen korvaamisessa kaksikertaisesti muita huonommin.

Yhdistys ei pidä oikeana eriyttää porovahingot luokkaan, jossa aiheutuvia vahinkoja ei sitten välttämättä korvattaisi täysimääräisesti. Yhdistys vetoaa poronhoitajien tasa-arvoiseen kohteluun vahinkotilanteiden tarkastelussa ja korvaamisessa. Porot ovat poronhoitajan yksityistä omaisuutta ja elinkeinotoiminnan edellytys ja siten yhtä arvokas elinkeinon perusta kuin viljelykset, kotieläimet, mehiläiset tai harrastuksen ylläpitämisessä tai lemmikkinä pidettävät koirat.

Yhdistys kiinnittää huomiota siihen, että saamelaisilla on PL 17 §:n mukaan alkuperäiskansana oikeus oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen ja kehittämiseen ja poronhoito on keskeinen osa saamelaisten kulttuurin, kielen ja elämäntavan perustasta. EU:n liityntäsopimus sisältää pöytäkirjan saamelaisista ja sen mukaan saamelaisille voidaan poronhoidossa antaa erityisiä oikeuksia, joten positiivisten erityistoimien toteuttaminen on sallittua. Siten saamelaisten poronhoidolla on vahvempi oikeussuoja ja sen lisäksi kuten muillakin omaisuuden suoja.
HE:n mukaan porovahinkojen korvausjärjestelmän oikeusperusta on yhteisiä markkinajärjestelyjä koskevan asetuksen (Single CMO Regulation) artikla 213. Komission täytäntöönpanopäätös (31.3.2016, C(2016) 1752 final) rajoittaa porotaloudelle maksettavat korvaukset 10 miljoonaan euroon.
Saamelaisten positiivinen erityiskohtelu on sallittu Suomen EU-liittymissopimuksen saamelaispöytäkirjalla nro 3. EU:n lainsäädännön ja Suomen perustuslain estämättä. (PeVL 8/1993 vp ja 14/1994 vp s.6/I). EU:n maatalouspolitiikan osalta Euroopan unionin parlamentti lausui saamelaisten poronhoidosta päätöslauselmassaan arktisten alueiden maataloutta koskevasta uudesta strategiasta. Päätöslauselma (31) ”korosti, että saamelaiskulttuuria ja poronhoitoa voidaan kehittää saamelaisten omilla ehdoilla

yhteisön tuella", (32) ehdotti erityistukia poronhoidon investointeihin ja (27) piti tärkeänä, että ihmisiä kannustetaan jäämään asuinsijoilleen ja että se tehdään heille mahdolliseksi. (A4-0073/99)

Alueen rajaus: Riistavahinkolaki (4 § 1 mom. 4 kohta) koskee poronhoitoalueella aiheutunutta vahinkoa. Suomen porosaamelaiset ry esitti jo lausunnossaan MMM:lle, porovahinkojen korvaamista myös valtakunnan rajojen ja lähinnä Norjan ja Suomen välisen poroesteaidan välisellä alueella.

Tämä tarkoittaa seuraavaa asiaa:

Poronhoitolain 6 §:n mukaan paliskunnan rajoilla olevat esteaidat on katsottava paliskunnan rajaksi. Suomen tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä on solmittu valtionsopimus (978/2016) ja sen mukaan Suomen porojen laidunalue ulottuu poronhoitolain 1 §:n 2 momentin ja Suomen-Norjan poroaitasopimuksen 2.4 artiklan sekä 3 artiklan mukaan maitten väliseen poroaitaan saakka siinäkin tapauksessa että aita on Norjan puolella: "…määräävä raja on aitalinja" eikä siis valtakunnanraja. Asiaa koskevan hallituksen esityksen 3 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan: "Tosiasiassa säännös tarkoittaa sitä, että porojen rajanylityksen katsotaan tapahtuvan vasta kun porot ylittävät aidan …vaikka porot edelleen olisivat saman valtakunnan alueella … ja porojen palauttaminen tapahtuu, kun porot toimitetaan takaisin oikealle puolelle aitaa." vasta aitalinjan ylityksessä on kyse "luvattomasta laiduntamisesta". (HE 143/2016 vp s.8-9). Käytännössä paliskunnan toiminta-alue ja laidunmaa ulottuu poroaitaan saakka, riippumatta siitä kumman valtion alueella poroaitaa sijaitsee, joten petovahingon sattuessa valtakunnan rajan ja poroesteaidan välisellä Suomen puoleisella alueella, on vahinko sattunut paliskunnan laidunalueella, vaikka aidan ja valtakunnan rajan välinen alue olisikin Norjan kuningaskunnan aluetta.

Ongelma esiintyy nykyisten niissä paliskunnissa, jotka rajoittuvat pohjoisessa Norjan ja Suomen väliseen valtakunnan rajalla olevaan esteaitaan ja tilanteissa, kun esteaita sijaitseen Norjan valtion puolella.

Yhdistys esittää, että tästä otetaan selventävä määräys riistavahinkolakiin poronhoitoalueen rajauksessa. Poronhoitolain 6 §:n mukaan paliskunnan rajoilla olevat esteaidat on katsottava paliskunnan rajaksi, joten myös Suomen tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä oleva poroesteaita on katsottava paliskunnan rajaksi.

Porovahinkojen ilmoittaminen (23 §)

Tämän HE:n mukaan tavoitteena on parantaa porovahinkojen todennettavuutta.

Porovahinkojen todennettavuutta parantaisi huomattavasti tätä esitystä paremmin porojen aktiivisen paimentaminen tukeminen ja se vaikuttaisi myös petovahinkojen määrään, koska aktiivisessa paimentamisessa ihminen on läsnä porojen luona ja pystyy estämään petovahinkoja.

Nykyisinkin jo porovahinko ilmoitus sisältää tiedot porosta ja poronomistajasta, löytäjän tiedot, ajankohdan, koordinaatit sekä löytöpaikan nimen. Joten näistä ei ole enää tarpeen säätää. Lisäyksenä nykyiseen on esitetty porovahinkopaikkojen merkitseminen maastoon ja valokuvaaminen.

Yhdistys toteaa, että ottaen huomioon saamelaisalueen olosuhteet ja sääolosuhteiden nopea vaihtelevuus mm. aukeat tunturimaastot, tiheät pensaikot jne, on poronhoitajien keskuudessa tämä nähty paikoitellen mahdottomilta toteuttaa. Valokuvaaminen on myös koettu hyvin vaikeana, koska välineiden toimivuutta ei voida taata mm. nettiyhteyksien puuttumisen takia,

heikkojen yhteyksien takia eikä välineiden toimimattomuuden takia eikä poromiehillä ole välineitä joilla voidaan valokuvata ja jotka ovat toimivia kylmissä olosuhteissa. Pedon aiheuttaman porovahingon korvaaminen ei saa jäädä riippuvaiseksi siitä, onko vahinkotilanteesta olemassa valokuvaa, eikä maastoon voi edellyttää rakennettavaksi erityistä maastomerkkiä eikä myöskään sen puuttuminen saa olla korvauksen epäämisen perusteena.

Yhdistys esittää poistettavaksi kokonaan sellaiset esitykset, joiden toteuttaminen on mahdotonta kuten valokuvaaminen ja maastomerkintöjen laittaminen mahdottomaan maastoon, § 23 , 10 kohta

Muita huomioita:

Lisäksi Suomen porosaamelaiset ry (SBS) kiinnittää huomiota Suomen valtion pitkään jatkuneeseen kielteiseen asenteeseen ja suhtautumiseen saamelaista poronhoitoa kohtaan. Asenne ilmenee julkisen vallan tiukkana ja poronhoitoa rajoittavana strategiana ja toimintana poronhoidon ja porotalouden lainsäädännössä, hallinnossa ja rahoituksessa ja myös viimeaikaisena petokantojen suojeluna. Suomen valtio on harjoittamansa petopolitiikan kautta tuhoamassa poronhoidon harjoittamisen perusedellytykset, porokannan mahdollisuuden lisääntymiseen. Porojen sijasta petokannat ovat lisääntyneet siinä mitassa, että Ruotsin ohessa myös Suomessa on havaittu merkkejä porokantojen alueellisista romahtamisista.

Me tarvitsemme sekä poronhoidon kehittämisessä että petopolitiikassa kansainvälistä yhteistyötä ja pohjoismaisten valtioiden petopolitiikan uudelleen muotoilua siten, että se turvaa tasapainoisen kohtelun yhtäällä poronhoidossa, sekä toisaalla oikeudenmukaisen ja järkevän suhteen petokantojen suojelussa ja hoidossa. Jos petovahinkokorvaukset kasvavat liikaa joka myös kertoo vahinkojen liikaa kasvaneesta määrästä, joka kynnysarvon ylittäneenä uhkaa porokantojen olemassaoloa. Tällöin on myös petokantoja voitava aktiivisti vähentää ja pysyvästi säännellä. SBS:n katsoo, että sen itsensä ja myös muiden poronhoitajajärjestöjen tulee nykyistä vahvemmin olla mukana petokantojen hoidon ja hallinnon suunnittelussa ja toteuttamisessa ja myös koko kansallisen ja kansainvälisen petopolitiikan muotoilussa ja toteuttamisessa.

SBS on jo ollut mukana tekemässä edellä tarkoitettua yhteistyötä Ruotsin (SSR) ja Norjan (NBR) porosaamelaisten organisaatioiden kanssa ja haluaa edelleen olla mukana kehittämässä yhteistyötä. SBS vaatii, että saamelaisporonhoito ja –poronhoitajat saavat tarvitsemansa lainsuojan poronhoidon oikeuksien turvaamiseksi ja elinkeinon kehittämiseksi niin kuin olemme jo 30.3.2012 esittäneet oikeusministeriölle lausunnossamme ILO-169 –sopimuksen ratifioinnista.

Suoma Boazosámit rs on useassa kokouksessaan käsitellyt saamelaisten poronhoidon ajankohtaisia asioita ja on siinä yhteydessä lausunut mm. seuraavaa.
Suomen saamelaisten perinteinen poronhoito ja siihen kuuluva saamenkielinen sanasto ja koko tiedonvälitys on kuolemassa poronhoidon yhteiskunnallisen ohjausjärjestelmän rakenteellisten epäkohtien vuoksi. Poronhoito on saamelaisten kulttuuriin perinteisesti kuuluva elinkeino, joka nauttii perustuslain turvaa. Muu lainsäädäntömme ei kuitenkaan toteuta perustuslain kannalta asianmukaisesti saamelaisten erityisasemaa. Lain turvaa vaille on jätetty saamelaisten poronhoito-oikeus, poronhoitotapa, porolaitumet sekä poronhoidon hallinto ja rahoitus. Juuri nyt tekevät suurpedot korvaamatonta tuhoa porotokissa. Suomen valtiovarainministeriö on näkynyt mm. aiemmin ilmoittaneen, että Suomen valtio ei tule jatkossa korvaamaan kaikkia petojen porokarjoissa tekemiä vahinkoja. Suomen porosaamelaisten yhdistys ei tule hyväksymään tätä vastuuttomuuden ilmoitusta edes maamme valtiojohdolta vaan ilmoittaa vastustavansa sanottua politiikkaa kaikin laillisin keinoin.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on kehottanut valtioneuvostoa ryhtymään kokonaisuudistukseen saamelaisten kulttuurisen ja oikeudellisen erityisaseman toteuttamiseksi

poronhoidossa (2007). Kestävä kehitys ja oikeus omaan kulttuuriin eivät porosaamelaisten osalta toteudu valtiontalouden tarkastusviraston mukaan (2010).

Professori Martin Scheinin muistuttaa että YK:n alkuperäiskansajulistuksen 8 artikla sisältää kulttuurisen kansanmurhan käsitteen (Lakimies 1/2006) ja luettelee viisi erilaista toimintatapaa, jotka kuuluvat käsitteen alle. Suomen nykyinen lainsäädäntö ja valtion muut toimet suhteessa saamelaiseen poronhoitoon täyttävät näistä viidestä kohdasta kolme: kyse on saamelaisen kansan erityisluonteen ja integriteetin kieltämisestä, heidän kulttuurinsa perustana olevien keskeisten luonnonvarojen epäämisestä ja valtion toteuttamasta alkuperäiskansan pakkoassimilaatiosta valtaväestöön. On korkea aika tunnustaa, että saamelaisen kulttuurimuodon säilyminen edellyttää Suomelta aktiivisia positiivisia erityistoimia saamelaisen poronhoidon aseman vahvistamiseksi. On tullut aika irrottaa saamelainen poronhoito omaksi ympäristönkäyttöjärjestelmäkseen, jonka olosuhteita turvaamaan on tarpeen säätää oma lainsäädäntö.

Saamelaisten perinteisellä poronhoito- ja paimennustavalla on tunnetusti ollut suuri myönteinen merkitys petovaaran torjunnassa ja se voitaisiin edelleen ottaa käyttöön yhtenä kansainvälisen oikeuden tarkoittamana positiivisena erityistoimena. Yhdistyksemme on tehnyt lukuisia esityksiä porojen paimentamisen palauttamiseksi porotalouden lainsäädäntöön yhteiskunnan tukea nauttivaksi poronhoitotyön muodoksi, mutta asianomainen ministeriö (MMM) ei ole halunnut edistää tätä yksinkertaista ja tehokasta saamelaiseen perinteiseen keinovalikoimaan kuuluvaa koettua keinoa.

Porosaamelaisten yhdistys haluaa nostaa keskusteluun myös muut eläinvahinkoja aiheuttavat maapedot ja petolinnut. Merikotkakanta on hyvin runsas ja niitä esiintyy jo Lapin suurten tekojärvien alueella ja ne tappavat poroja. Merikotkien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen ei sisälly lainkaan ns. kotkakorvausasetukseen. Tiedossa on että myös muut linnut kuten esimerkiksi korppi voivat tappaa poron.

Pohjoismainen poronhoito on alkujaan yhteispohjoismaista ja nimenomaan saamelaisten elämään kuuluvaa. Käytännön poronhoitotyössä Norjassa ja Ruotsissa on edelleen käytössä jutava poronhoitomalli, jota voitaisiin myös kutsua luonnolliseksi laidunkierron malliksi. Poikkeuksena Ruotsiin ja Norjaan Suomen poronhoidon lainsäädäntö ja hallinto on rakennettu kiinteän maatilan mallin mukaiseksi ja se myös pakottaa poronhoidon naapurimaistamme poiketen paikalliseksi. Porot eivät meillä juurikaan voi kunnolla harjoittaa laidunkiertoa vaikka sekä viranomaiset että tutkijat meilläkin sitä vaativat. Suomen lainsäädäntö itse asiassa estää laidunkierron. Seurauksena porot joutuvat pyörimään ympärivuotisesti paikallisesti.
Suomen porosaamelaisten yhdistys pyrkii jatkuvasti vahvistamaan poronhoitoyhteistyötä Ruotsin (SSR) ja Norjan (NBR) saamelaisten poronhoitoyhdistysten kanssa.

Inarissa, 13.12.2018

Suomá Boazosámit ry

Ristenrauna Magga

Pekka Aikio
Puheenjohtaja

Ristenrauna Magga
sihteeri